

ספר זיהרון

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משועוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת פינחס

שבת קודש
אבסוף ניגום שבת
בקדושת השבת וסגולתה

על התורה
שלהבות קודש והגינות חכמה
מפרשת השבוע

המסירות נפש למען קדושת השבת (פר' שופטים), רמז בראשי התבות שבפסוק 'שום תשים עליך' (דברים יז טו), העולים בגימטריא כמנין 'שבת חיים', היא מצות שמירת השבת ושמירת מצות התורה שנקראת 'חיים' ככתוב 'עץ חיים היא למחזיקים בה' (משלי ג יח).

כי על כל יהודי לקחת מוסר לנפשו מכל הגוים המוסרים את נפשם לצאת מלחמה עבור רצונו וכבודו של מלך בשר ודם, על אחת כמה וכמה מחויבים אנו למסור נפשנו עבור מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בשמירת השבת ומצוות התורה.

בכך יובן גם הקשרו של הפסוק הקודם (שם פסוק יז) 'ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי', כי עלינו ללמוד מוסר השכל מן הגוים אשר סביבותינו.

לאור ההדגשה על מסירות הנפש הזו למען השבת, באר בעל 'צמח צדיק' את מאמר חכמינו ז"ל במסכת שבת (ק"ט): שכל המתפלל בערב שבת ואומר 'ויכלו' נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. כי העולם הזה נקרא 'ערב שבת', כיון שהוא הכנה לעולם הבא הנקרא 'שבת' כידוע (ע"ז ג). וצריך להתפלל תמיד בערב שבת שיוכל לבא לעולם שכולו שבת.

זו הכוונה 'כל המתפלל בערב שבת' - שמתפלל בעולם הזה על העולם הבא, ובנוסף 'אומר ויכלו' - כלומר, שמתפלל על כך מתוך מסירות נפש עד כלות הכחות, אז נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

מסירות נפש איתנה למען שמירת השבת מצאנו כבר אצל הכהנים החשמונאים מתחיהו כהן גדול ובניו, עת גזרה עליהם מלכות יון לבל ישמרו את השבת, ובמסירות נפשם על קדושת שמו ומצוותיו לא נרתעו מפני המלכות הרשעה ושמרו את השבת במסירות למרות הסכנה שבדבר.

והיחד הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זי"ע בספרו 'שפת אמת' (תנוכה תרמ"ח), שצערם של החשמונאים היה בעיקר על הקושי שנודמן להם בשמירת המצוות, הרבה מעבר לשאר קשיי החומר והגוף שבאו להם בכובד הגלות וגזרות המלכות.

ירא שבת

אמרו חכמינו ז"ל במסכת שבת (צ"ז): כי אותו יהודי שמצאווהו מקושש עצים במדבר ביום השבת ומחללה, היה צלפחד המוכר לנו מפרשת פנחס, שזכה לבנות בלבד, ואחרי מותו זכו בנותיו לחדש פרשה בתורה בדיני נחלות, ובתרגום יונתן בן עזיאל (במדבר טו לב) הובא שהתכוון צלפחד לשם שמים ומסר עצמו למיתה על מנת שידעו ישראל באיזה מיתה דנין המחלל שבת.

ובאר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מויז'ניץ זי"ע בספרו 'צמח צדיק' (פר' שלח) את מהות הענין, כי יש העובד את הבורא מאהבה ויש העובדו מיראה, ומסירות נפשו של העובד מיראה על מצוות התורה גדולה הרבה יותר מזו של העובד מאהבה.

ועבודתו של צלפחד היתה מיראה, כי המילה 'צלפחד' מורכבת מאותיות 'צל-פחד', שהיה לו פחד מהשם יתברך ומהדר גאונו וחש תמיד תחת צל כנפי השכינה, ולכן היה בו כח מסירות נפש בלי גבול ופחד, ומסר נפשו כדי שידעו ישראל לשמור השבת.

ובדומה לזה פרש רבנו החיד"א בספרו 'נחל קדומים' (ד"ה וימצא איש) כי צלפחד רצה להורות לישראל שגם בשלשים ושמונה השנים שהיו במדבר היו מחויבים לשמור את השבת, וכמו שכתבו רבותינו בעלי התוספות במסכת בבא בתרא (ק"ט: ד"ה אפילו קטנה) שהיו ישראל אומרים שכיין שנגזר עליהם שלא לכנס לארץ מחמת מעשה מרגלים שוב אינם מחויבים במצוות. ורמז לכך שהמלה 'מקשש' בגימטריא 'שבת ל"ח', שיש לשמור השבת אף בשלשים ושמונה שנות המדבר.

דבר זה רמז אף בלשון הפסוק שטרח לכתוב למה קושש אותו מחלל שבת, והארץ לומר 'מקשש עצים' ולא הסתפק בכתובת 'מקשש' בלבד, כי התבה 'עצים' בתוספת מספר אחד כנגד המנין הכולל עולה בגימטריא 'רא'. כי כיון שהיה עובד את בוראו מיראה מסר נפשו כדי שילמדו ישראל לשמור את השבת.

ועוד כתב ה'צמח צדיק' בענין

השם יתברך יודע כי כשל כוחי, אך מה שבכוחי לעשות הנני עושה בעצמי.

מחלוקת לשם מחלוקת

בספר 'ליקוטי יהודה' הובא בשמו של הגאון הקדוש בעל 'חידושי הר"מ' מגור זי"ע על הפסוק (במדבר כו ט): 'ובני אליאב נמואל ודתן ואבירים הוא דתן ואבירים קריאי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצתם על ה', ולכאורה לא מובן, דתן ואבירים לא היו משבט לוי ולא חשבו על עצמם, והתורה פרסמה שם לדראון, ואילו מאתים וחמשים מקריבי הקטורת התכוונו לעצמם והתורה חסה על כבודם ולא פרסמה את שמותיהם. ונראה כי יתכן עוד לסלוח לאדם שאינו יכול להתגבר על יצרו ועל כבודו המדומה ושואף לגדולות, אבל לבעל מחלוקת לשם מחלוקת שאין לו טובת הנאה מזה אי אפשר לסלוח ויש לפרסם שמו לגנאי.

סיפר הגאון רבי דוב בעריש מטשבין זצ"ל, על מחלוקת גדולה שפרצה באמריקה בין שני אישים חשובים בסכסוכים שונים ובדינים ומשפטים, ולבסוף שקטה המריבה ונעשה שלום ביניהם על ידי שנודעו שהנדיב שתומך בהוצאות הדיונים ועורכי הדין, תומך ומסייע בכל צד הנופל בכדי להמשיך מחלוקתם.

בני קהוד לא מתו

בספרו 'אגרא דכלה' הביא הגאון הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע,א, בשם רבו הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע"א על הפסוק (במדבר כו יא) 'ובני קרח לא מתו': שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהרמ"מ זצוק"ל, רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו'. הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עם כל זאת 'בני קרח' תלמידיו בעלי המחלוקת 'לא מתו', כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים וההולכים בתוכם.

אמר רבינו חיים ויטאל זי"ע"א (ספר הגלגולים' פרק טו): מורי האר"י הקדוש זללה"ה היה ניצוץ מנשמת משה רבינו עליו השלום. והיה בצפת איש אחד בשכונתו שהיה מכויש בכל מה שאמר.

עד שאמר לו מורי זלה"ה פעם אחת: עדיין אתה מכוישני? אם הייתי רוצה הייתי עושה שהארץ בולעת אותך, אלא שאין כוונתי להזיק שום אדם.

ושאלתי אותו והפצתני בו, ואמר לי, שהוא לגול קרח, ובא לשמוע ממנו כדי לתקן

אליהו הנביא בלימוד התורה

רמז הגאון הקדוש ה'אביר יעקב' זי"ע"א בפסוק 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי' (במדבר כה יא), לנשמת אליהו הנביא שניתנה לפנחס, ואליהו הוא שמורה ומלמד תורה, וזה רמזו בראשי התיבות 'בקנאת' - ק'נה נ'שמת אליהו ת'ורה י'ורה.

בעת שהיה הרב הקדוש ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע"א טרוד ועסוק בבנין בית הכנסת, בא לבקר אחיו הרב רבי לייביש. כשראה את אחיו עובד בעצמו בחומר ובלבנים, לא מצא הדבר חן בעיניו והוכיח על כך, הלא חז"ל אמרו כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה, מדוע אם כן אתה עובר על דברי חז"ל?

השיב לו מהר"ש: "אחי יקירי, ידוע תדע כי בהיותי עוד בסקאהל היו לי שני חברים מובהקים אשר למדנו ביחד, וגילו לי מן השמים שאם האדם לא ינום ולא יישן אף לילות כסדרם ויהא עוסק בתורה יכול הוא להגיע אל השלמות האמיתית.

גמרנו בינינו להיות נעורים בלילות ולעסוק בתורת ה'. חבר אחד נפרד מאתנו אחרי שעברו כמה מאות לילות השני נפרד ממני אחרי שמונה מאות לילות, כי כשל כח הסבל מרוב הקדושה ולא יכול היה לעמוד יותר ואנוכי נשארתי עומד על משמתי לבדי.

בלילה האלף קמה רוח גדולה וחזקה, מפרקת הרים ומשברת סלעים, ושברה את כל חלונות בית המדרש. הנרות כבו והחושך השתרר בו. מרוב פחד רציתי ללכת לביתי אך הרוח עצרה בעדי. מרוב צער ויגון התחלתי לבכות לפני ה' יתברך, וברוב עמל ויגיעה באתי עד ארון הקודש. פתחתי את הארון וצעקתי מנככי לבי לפני הבורא ברוך הוא עד אשר ריחם עלי והסערה שכחה.

לפתע בא אליהו הנביא זכור לטוב ולמד אתי כל התורה כולה, וההלכה האחרונה אשר למד עמי היתה הלכות בית הכנסת, ואיך אמסור את המלאכה הקדושה הזו ביד איש אחר?!"

וסיים מהר"ש את דבריו: האמן לי, אחי יקירי, כי לו היה לאל ידי הייתי בונה בעצמי הכל מהמסד ועד הטפחות, רק

בכך יכולים אנו להבין מדוע זכו החשמונאים לנס החנוכה, שמצאו פך שמן טהור מונח בחותמו של כהן גדול ועל ידו הדליקו את מנורת המקדש. הרי לכאורה כלל ברזל הוא שקימון שלא היה ביכלתו לקים מצוה, פטור הבורא מעונש מי שאינו מקים את המצוות (ע"ז נד.) וכיון שלא היה להם כלל שמן טהור פטורים היו מלהדליק, ומה צורך היה להם בנס?

אלא, כיון שחביבים היו עליהם מצוות התורה לקימון במסירות נפש, אף שלא היה זה נדרש מהם, חביב היה לפני הבורא לעשות להם נס כדי שיוכלו לקים המצוה.

הרי לנו שמסירות נפש למצוה, ובכלל זה מסירות נפש לשמירת השבת מסוגלת לאדם שיעשה הבורא נס על ידו.

כִּי יִקְרִיב מִכֶּם

אם עד עתה עסקנו בעניני מסירות נפש על שמירת השבת בפועל, מן הדין לראות את דברי בעל ה'שפת אמת' מגור (ויקרא תר"א), כי גדול כח השבת לעורר באדם עצמו את הרצון למסור את הנפש על קדושת שמן בל רגע נתון.

כי אמרו חכמינו ז"ל (ויק"ר ב"א) שעל ידי אמירת הפסוק 'ושחט אותו על ירך המזבח צפנה לפני ה' (ויקרא א"א) זוכר הקדוש ברוך הוא את עקדת יצחק.

ובאר הגאון הקדוש רבי יצחק מאיר מגור ז"ע בעל 'חדושי הרי"מ' כי עיקר מטרת הקרבן הוא הרצון למסור נפש על קדושת שמו יתברך, כענין עקדת יצחק, וזו הכונה המוסתרת בקרבן.

ורמז יש במלה 'צפנה' - שיש בקרבן כונה צפונה וחבויה המכוונת כנגד נפש האדם, שעליו לכוון שכשם שמקריב את נפש הבהמה על המזבח כן ראוי לו להקריב את נפשו על קדושת שמו.

ענין זה רמז נכדו בעל ה'שפת אמת' בכתוב 'כי יקריב מכם' (שם פסוק ב), שעיקר ההקרבה צריכה להיות מאת האדם עצמו שיהיה משועבד כולו תחת רצון הבורא.

ומפני כן לא היו קרבים ביום השבת קרבנות יחיד על גבי המזבח בבית המקדש, כי בשבת אין שיכת בחינת המעשה, כיון שנאסרו בה כל המלאכות, ולכך רצון האדם בלבד להיות מוסר נפשו להשם יתברך הוא הקרבן.

והוסיף ה'שפת אמת' עוד לברר (אמרו תרמ"א), שעצם בטול המלאכה ב'שב ואל תעשה' הרי זה מסירות נפש על קדושת שמו יתברך.

כיון שכשם שלחלול השם אין שעור, ואף הפגום בדבר דק ביותר שאינו ראוי יש בזה משום חלול שמו יתברך, שכן אמרו חכמינו ז"ל במסכת יומא (פ"ו) שהנהגת האדם נמדדת לפי מדרגתו בתורה ובמצות, וכפי שגדול יותר כן יש לו

את עצמו, אבל עדיין היה מחזיק במחלוקת כבראשונה.

פעם, שח הרב החסיד ר' דוד שוואגער, שהיה משמש בקודש אצל הרב הקדוש רבי ישראל מהוסיאטין ז"ע"א, מאמר זה בשם רבי חיים ויטאל, ואת קושיית הגאון החיד"א על כך, שהרי במסכת בבא בתרא (ע"ד), אמרו שקרה ועדתו שבו בתשובה, וממעמקי האדמה צועקים הם 'משה אמת ותורתו אמת והן בדאין', וכיצד ייתכן אם כן שבזמן כה מאוחר, בימי האריז"ל, נמצא ניצוץ מקרן שיחלוק על משה שבימיו, הוא האריז"ל, כיון שכבר נזכר בש"ס תשובת חרטתם וגם וידיים.

כשהציע את הדברים בפני רבו, נענה תיכף ומיד: שמעתי מחותני זקני, הרב הקדוש רבי אברהם יעקב מסדייורה ז"ע"א, ששמע מוקני, אביו הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוז"ן ז"ע"א, שדקדק בלשון הגמרא שהם אומרים 'והן בדאין', והיה להם לומר 'ואנחנו בדאין'.

אלא שבוז מעידה הגמרא שהם שקרנים, ואם כי הם אכן אומרים 'משה אמת ותורתו אמת' עם כל זאת הם כלל אינם אווזים בכך.

ולכן ראינו בכל דור כמה מיני קרח שחולקים על משה שבדור, ובעונותינו שרבו מרעה אל רעה יצאו לכפור בתורה מן השמים.

מִיַּעַץ שִׁיחָה

האיר את עינינו רבנו האור החיים הקדוש ז"ע"א בפרשת השבוע (במדבר כו כג) בדברים נשגבים: ואמרו 'משפחת הפוני', פירוש, שצריך לפנותו ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם.

ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו, כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקדש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפלו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים. והוא מה שרמז במאמר 'פונה' שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, 'משפחת הפוני', פירוש, צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה.

וכלשונו של רבנו יונה בפירושו למסכת אבות (פ"א מ"ז): שלא ידבר בפה דברי תורה ודברים של הבלי עולם שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשים בהם דברים של חול.

והזהירות בדבר מפורשת בהרחבה בדברי רבנו הקדוש רבי משה אלשיך ז"ע"א (שמות כה לא): כלל הדברים כי כלי הדבור הן הם יהיו לבני ישראל כלי יקר משרתי אלהינו, העומדים יום ולילה לשרת במ את ה' מכל יתר אברי האדם, אל דמי להם. ומי בער לא ידע לדון קל וחמר ולומר: האם מלך בשר ודם יערב לו להשתמש בכלים מכלים אחד מעבדיו, האם לא יזהר וישמר האיש ההוא כל יתגאלו כליו בשום חלאה ואבק ועפר? כי אם יכססם בנתר וירבה למו בורית, למען יהיו מוגזצים וזכים לשרת במ את המלך, והוא מלך אשר הנשמה ספלה לו והגוף עקרו כן מחומר קרוץ ככל עובד אדמה.

וקל וחמר בן בנו של קל וחומר עד נחלד לספור כי אין מספר לגדודי הפרשים בינו לבין מלך מלכי המלכים אשר כל העולמות

הוא בראם וכולם כאין נגדו, אשר ברוב חסידות ענותנותו למעשה ידיו יסוף ישרתו בכלי חרש מחרשי אדמה פינו ולשונו ושפתינו אתנו, ובהם בחר להללו ולשבחו תמיד יותר מכל חלקי גותנו, מי זה החי לא יתן אל לבו לזהר לבלתי טמאם לבל ידבק במ מאומה מן החרם ולשמור לפיו מחסום מדבר דבר אשר לא כתורת ה' ולשמרה בקדשה וטהרה. כי הם כלי הקדש אשר ישרת במ את המלך הקדוש ולא ישרתו בכלים צואים. ועין שם בהמשך דבריו הנוראים.

ישב פעם הכהן הגדול מאחיו מרן החפץ חיים ז"ע"א במוסקבה בירת רוסיה ושוחח עם גביר אחד, מעשירי דורו המופלגים אשר תמך רבות בעולם התורה, ודן עמו בענינים העומדים על הפרק לתועלת בני הישיבות.

אל החפץ חיים התלוה חתנו הגאון רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל, ואף הוא עסק בצרכי צבור ועסק באותה העת בנסוח מברק דחוף.

עלות שליחת הודעה באמצעות מברק, כידוע, היתה לא מעטה וגרמה למשתמשים בשרות זה לחשוב פעמים על כל מילה שנוסחה, להשמיט משפטים מיותרים ולחשב כל אות, תוך נסיון ניכר לצמצם ככל האפשר במילים על מנת לחסוך בהוצאת שליחת המברק.

במהלך שיחתו של החפץ חיים עם אותו גביר, חש רבנו כי השיחה נוטה לכוון שלילי וכי קיים סכון להגרר לדבורים אסורים ולשון הרע.

נתע החפץ חיים, הודעו ועצר באחת את השיחה.

'ראה נא' החוה כלפי חתנו שעסק בנסוח המברק, 'עד כמה מדקדקים בני אדם בנסוח מברק וכמה תשומת לב מוקדשת לכל מילה, כמה מאמץ הם מקדישים כדי לודא שלא נכתבה מילה אחת מיותרת'.

ואם בעניני ממון והוצאה כספית בלבד כך הדבר הטעים החפץ חיים, 'על אחת כמה וכמה וקל וחומר בן בנו של קל וחומר כשמודבר במלים היוצאות מהפה, כאלה שיכול להגרם כתוצאה מהן נזק בדיני ממונות ונפשות ומי יודע עד כמה!'

אַל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה

פעם אחת עוד בהיות הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מקוצק ז"ע"א בפשיסחא, הלך יחד עם הרב הקדוש רבי יצחק מווארקא ז"ע"א לפשיסחא, והיו זקוקים לסכין קטן. עמדה אשה זקנה עם סכינים למכירה.

ניגש הרבי מווארקא ושאל על המחיר. אמרה הזקנה: ארבע פרוטות. ואמר לה הרבי מווארקא, שלא יתן יותר משלש פרוטות. צעק הרבי מקוצק: 'אל תרבה שיחה עם אשה' שווה גם כן פרוטה אחת (אמת ואמונה: עמוד 50).

סיפר החסיד המופלג רבי יוס'לה מלבו, כי פעם בא הרב הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע"א, בעל 'בני יששכר', בעת היותו רבה של העיירה הקטנה ריביטיטש, לעיר לבוב לבקר את הגאון המפורסם רבי יעקב משולם אורנשטיין זצ"ל בעל 'ישועות יעקב'.

בשעת שיחתם באה לפני רבה של לבוב,

תפילה פנינים וצרגליות בעניני עבודה עבלב זו תפילה

שליח הציבור וכל אדם לא יהיה

אחריות כבדת משקל מוטלת על כתפי שליח הציבור, בהיותו בא בשם כל הקהל להעלות תפלתם לשמי מעלה, מוטל עליו להתרכז היטב בתפלתו ולהתפלל בכונה וללא הסח הדעת כלל.

תוכחת מוסר לשליח הציבור, רמז הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא ז"ע בספרו 'פתוחי חותם' (ויקרא טו יז) על הפסוק 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל'.

רמז יש כאן לשליח הציבור, העומד במקום הכהן ומכפר על העם, ועליו לכוון בתפלתו כהוגן מתחלה ועד סוף, ללא שום מחשבות של פניה וגאות או הסח דעת לעניני העולם.

וזו הכונה 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש', כלומר כשיבוא לבית הכנסת, צריך הוא לדמות בדעתו שאינו עומד כי אם לפני ה' ואין שום אדם שמפריד ביניהם, וכך לא יבוא לחשב מחשבות כגון: "מה חושבים הציבור על תפילתי? האם מעריכים הם את קולי הערב? ותבת 'כל' באה לרבות, שגם לא יחשב משום ענין גשמי, אלא יסיח דעתו לגמרי מכל עניניו כאילו אינם קיימים כלל.

כונה זו נצרכת לכל אדם המתפלל, ועל כך אומרים בנוסח תפלת ההושענות: 'אני והו הושיעה נא, דהיינו, כשיחשב האדם שהוא עומד לפני קונו ואין מלבדם שום אדם ושום ענין מעניני העולם - מובטח שיושיעו הקדוש ברוך הוא בתפלתו.

וביותר שליח הציבור המוציא את הרבים ידי חובתם וסומכים עליו, צריך להזהר בכונת המחשבה ביותר, שאם לא כן אין זה מרצה אלא מנאץ, רחמנא ליצלן.

וממשיך הפסוק: 'בבואו לכפר בקדש עד צאתו' - היינו שכונה זו צריך שליח הציבור לכוון מתחלת התפלה ועד סופה, ללא הפסק.

כשיעשה כך, מבשרו הכתוב: 'וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל' - ראוי הוא והגון לכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל.

כחודרה של מחט

מהאריות שבחבורת חסידי קאצק היה החסיד המופלג רבי צבי הירש מפרצובה זצ"ל. רבי צבי הירש עוד זכה להסתופף בצלא דמהימנותא של החוזה מלובלין ובנו הרב הקדוש רבי יוסף מטורטשין זכותם יגן עלינו,

לאחר מכן הצטרף לחבורת חסידי הרב הקדוש רבי שמחה בונים מפרשיסחא, אחריו נסע לרב הקדוש רבי מנחם מנדל מקוצק, לבעל ה'חדושי הרי"מ' מגור ואל הרב הקדוש רבי חנוך העניך מאלכסנדר, ואף האריך ימים עד לימי הנהגתו של רבנו בעל השפת אמת' מגור זיע"א.

היה זה בערוב ימיו, ועל אף תשיותו לא ויתר רבי צבי הירש על המושג המקודש 'נסיעה לצדיק', והטריח את עשרות שנותיו אל העירה גור לרבן השביעי - הצדיק הקדוש רבי יהודה אריה ליב זיע"א בעל השפת אמת' מגור, שהיה צעיר ממנו בכיובל שנים ויותר.

בליל שבת פנה אליו הרבי ובקשו לרדת לפני התיבה, שכן שליח צבור מיוחד במינו היה רבי צבי הירש אצל כל רבותיו, לרבות אצל החוזה מלובלין שכבדו להתפלל לפני התיבה בבית מדרשו בצעירותו.

השיב רבי צבי הירש בהכנעה, שחולשה תקפה אותו ומתירא הוא שאם יאמץ את גרונו בתפלה לפני התיבה יזיק לו הדבר.

אמר השפת אמת': 'שליח צבור הלא הוא שליח מצוה, וקיימא לן ששליחי מצוה אינם נזוקים!'

למשמע הדברים נותר רבי צבי הירש על עמדו ושתק.

הבין הרבי שחפץ הוא לומר דבר מה, ובקש לשמוע את אשר על לבו של החסיד הישיש.

ענה רבי צבי הירש ואמר:

"זה מכבר נתקשיתי בדברי הגמרא במסכת פסחים (נ,ה), שם אמרו שהבודק את החמץ אין מחיבין אותו להכניס ידו למפולת לבדוק, מפני שמצויים שם עקרבים.

על כך מקשה הגמרא, הלא שלוחי מצוה אינם נזוקין, ואם כן מדוע חוששים אנו מסכנת העקרב?!

על כך משיב רב אשי, שחוששים אנו שמא תאבד לו מחט בתוככי המפולת, ולאחר שיבדוק את החמץ, יחפש את המחט שאבדה לו. בשעה זו שהוא עסוק בחפוש אחר אבדתו ולא בבדיקת החמץ, עלול העקרב לעקצו, שכן אין הוא בגדר 'שליח מצוה' כרגע."

ועל כך הקשה החסיד רבי צבי הירש: 'כיצד יתכן שבעיצומה של מצוה רבה זו - מצות בדיקת החמץ אותה אנו זוכים לקיים פעם אחת בלבד בשנה, אחרי הכנות רבות ובהתעוררות עצומה, דוקא בשעה זו ילך האדם לחזר אחר איזו מחט אבודה?!

אם היתה הגמרא מסבירה שהחשש

הוא שמא אבד לו יהלום יקר, היה ניתן עדין להבין, שמפאת ערכו של היהלום לא יסיח האדם את דעתו מאבדתו גם בשעה נשגבה זו, אך בעבור מחט פשוטה ועלוכה?!

ובכלל, יש להבין ולבאר את מהות המשג 'שליח מצוה', הוסיף רבי הירש ואמר: "בכל התורה, באור המשג שליח הוא, שאם שולח ראובן את שמעון למטרה מסוימת, אזי 'שולחו של אדם כמותו'. אך שליח מצוה מה טיבו? הלא מלא כל הארץ כבודו' ו'לית אתר פנוי מניה', והאם יש דבר שיש ביכלתו של האדם לעשות בלא עזרתו של הקדוש ברוך הוא?!"

"אלא" - הסביר רבי צבי הירש:

"אמרו חכמינו ז"ל (שיה"ש"ר ה"א): 'פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו'.

מאמר זה שכיח בספרי חסידות בשינוי לשון: 'פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'.

שליחותו של האדם היא לפתוח את אותו פתח כחודה של מחט, וזו היא מהותו כשליח מצוה'.

זהו חששה של הגמרא - הסביר רב אשי, 'שמא תאבד לו מחט' - אותה מחט שעליו לנקוב עמה ולפתוח פתח של תשובה, ויאבד את שליחות המצוה שלו'.

הרמז היה מחזור:

חשש רבי צבי הירש, שמא תשובתו אינה שלמה כראוי, ואם כן, אינו שליח מצוה, ועלול הוא להנזק אם יאמץ את גרונו. אף ששליח צבור - שליח מצוה הוא.

לשמע הדברים, נהרו פני קדשו והוא נענע לו לחסיד הישיש רבי צבי הירש בראשו לאות תודה על דבריו.

כבר אתה ממוזק

אחד התנאים החשובים לקבלת התפלה הוא הענוה, שעל ידה האדם נכנע לפני בוראו ושם בו את כל מבטחו, וזו שלמות כונת הלב בתפלה. ואם אמורים הדברים בכל אדם, על אחת כמה וכמה נכונים הם וחשובים לגבי שליח הציבור, נציגם הבא בשמם להעלות את תפלותיהם עד כסא הכבוד.

מהמעשה שלפנינו יוכל כל אדם להפיק מוסר ולקח, לדעת מהי ענוה אמיתית, ומאיך, איזו 'ענוה' היא ענוה פסולה שאין מקורה אלא מצד היצר הרע.

בעל המעשה הוא הרב הקדוש רבי יהודה צבי מרוזדול זי"ע, שמפי תלמידיו שמעו הרב הקדוש רבי חיים

אלעזר ממונקאטש זי"ע בעל 'מנחת אלעזר' ('דברי תורה' מהדורה רביעאה אות ס).

"בהיותי אברך עול ימים", ספר רבי יהודה צבי, "חנני ה' בקול נעים ונפלא מאד. מינו אותי לעבור לפני התיבה, שמי נודע לתהלה כחזן מומחה ורבים היו נאספים סמוך לתיבה כדי לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

עקב כך חששתי מאד שמא רגשות גאווה יעלו בלבי, עד אשר אמרתי בלבי: "וכי מחויב אני לעלות לפני התיבה? מה לי ולצרה הזאת..."

החלטתי שלא לעבור יותר לפני התיבה, וגם כשהרבו הקהל להפציר בי, לא שעיתי אליהם וסרבתי לשמש עוד כחזן.

אלא שהיצר עדין לא הרפה ממני, מקומי היהבכותל המזרח, ומאחר שהיתה תפילתי בנגון ובהשתפכות הנפש, עדין התקבצו רבים סמוך למקומי כדי לשמוע את קול רנתי. לפיכך סיג וגדר נוסף הצבתי לעצמי, שמעתי אעמוד להתפלל בקרן זוית, בקצה בית הכנסת סמוך לפתח, שם אוכל להתיחד עם קוני בלא שישמע קולי לרבים.

כשהתפללתי כך, בבחינת הצנע לכת, הרהרתי במחשבותי: "הנה סוף סוף זוכה אני להתפלל תפלה ראויה בכונה, בלי שום שמוץ דופי של פניה!"; אמנם כעבר זמן מועט נפלה בי ההבנה שהכחה אותי בתדהמה: כל המחשבות והפעולות שעשיתי, לא באו מצד היצר הטוב, אלא אדרבה היתה זו תרמית היצר הרע ותחבולותיו שרצה להכניס בי גאווה במחשבה זו!

עוד זאת, שמנע ממני לכבד את ה' בגרוני, כפי שמורה לנו הכתוב (משלי ג ט): 'כבד את ה' מהונך', ובארו חכמינו זכרונם לברכה (רש"י שם ובפסיקתא רבתי פכ"ה), 'הונך' מלשון 'חנך', "שאם היה קולך ערב והיית עומד בבית הכנסת, עמד וכבד את ה' בקולך", כלומר על האדם לכבד את ה' עם כל הכשרונות שבהם חנן אותו ה' יתברך. נמצא שהמנועותי מלשמש שליח צבור גרמה הפסד וחסרון לי ולכל הציבור...

לאחר שהתבוננתי בדברים, השבתי במחשבותי ליצרי הרע: חשבת כי פה בקרן זוית תניחני ולא תפריעני במחשבותיך, אבל בראותי כי גם פה תרדפני, על כן אשוב לירד לפני התיבה כמנהג אבותינו ואכבד את קוני במה שחנני - בגרוני ובקול רנתי!"

מפני מה לא היית זושא???

את הספור הבא כתב ופרסם בזמנו הגאון החסיד רבי צבי הירשהורון הי"ד, רבה של יבירו'נה, מחשובי

נערה אחת לשאול שאלה. התעניין הגאון מלבוב אודות פרטי השאלה, ואחר כך פסק לה מה שפסק, והעלמה הלכה לה לדרכה. לאחר שהלכה מלפניהם, העיר בעל 'בני יששכר' לרב מלבוב: השאלה האחרונה ששאל מר את הנערה, לא היתה מעין השאלה, והיתה שלא לצורך, והתכוון להעיר לו שהרבה שיחה עם אשה שלא לצורך. לשמע הערתו של הגאון מדינוב חלשה דעתו של הרב מלבוב, נתכרכמו פניו מכאב, וידם.

בראות הרב מדינוב כי חלשה דעתו של הרב מלבוב, התחיל לפייסו בדברים, אולם הגאון מלבוב לא נענה לו, ולא רצה להתפייס, והמשיך לשבת באלם ודומיה. מובן שהתאמץ הרב מדינוב ביתר שאת לרצות את הרב המרא דאתרא, ולהעביר ממנו חלישות דעתו. לאחר שראה הישועות יעקב, כיצד מרבה האורח להפציר בו, נענה ואמר: אם יראה לי מר מקור מפורש בתורה הקדושה, לדברי המשנה 'אל תרבה שיחה עם האשה' אתפייס.

לשמע דבריו הללו, שקע ה'בני יששכר' ברעיונותיו, והרהר כרבע שעה, ואחר כך פתח את פיו הקדוש ואמר: בתורתנו הקדושה מצינו שתי שאלות. האחת, ששאלו בנות צלפחד את משה רבינו עליו השלום, והשיבה, היא השאלה ששאלו אותו הטמאים, ובתשובתו של משה רבינו ע"ה אנו מוצאים שלטמאים השיב: 'עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם' (במדבר ט ה), ואילו לבנות צלפחד לא אמר את הדברים הללו, כי אם נאמר (שם כו ה) 'ויקרב משה את משפטן לפני ה', ולבנות צלפחד לא אמר מאומה.

מדוע לא אמר גם להם כמו שאמר לטמאים 'עמדו ואשמעה'?

אלא, מכאן ראייה שלא להרבות שיחה עם האשה, ולפיכך לא רצה משה רבינו להרבות דברים שלא לצורך.

לאחר ששמע הגאון מלבוב את המקור הנפלא הזה, נחה דעתו.

והדברים מפורשים בספרו של הצדיק הקדוש מדינוב בספרו 'אגרא דכלה' (פרשת בהעלותך): 'ויאמר אליהם משה עמדו וכו'. לכאורה תיבת 'אליהם' מיותר לגמרי, אך הוא זהו בבנות צלפחד לא השיב להם דבר עד שהקריב את משפטן, ולהם לא השיב כלום, ובכאן עמדו 'עמדו ואשמעה' וכו', כי קיים בעצמו מה שאמרו רז"ל אל תרבה שיחה וכו' (אבות פ"א מ"ה) בדבר שאינו מן ההכרח לא השיב. וזה שנאמר בכאן 'ויאמר אליהם' דייק 'עמדו וכו', כי בכאן אין איסור אל תרבה מה שאין כן בבנות צלפחד.

השבון הנפש

כתב ב'משנה ברורה' (סימן רלט סק"ט): כתבו הספרים, שבלילה קודם השינה נכון לאדם שישפשש במעשיו שעשה כל היום, ואם ימצא שעשה עבירה יתודה עליה ויקבל על עצמו שלא לעשותה עוד, ובפרט בעוונות המצויים כגון חניפות שקרים ליצנות לשה"ר וכן עוון בטול תורה חניכים בדיקה ביתור.

מעשה ונכנס אדם אל הרב הקדוש רבי יואל מסאטמאר זיע"א והביע עצרו שרוצה לקיים הפסוק 'וחטאתי נגדי תמיד' וכמעט שמעבירו על דעתו כי אינו יכול לסבול לחשוב כל היום מעוונותיו והדבר מר לו.

ענה לו הרה"ק ברוב חכמתו: הנה מצינו בבית המקדש שהקריבו בכל יום קרבן תמיד וכמה זמן כבר ארכה הקרבת התמיד? בסך הכל שעה קלה ועם כל זה נקרא 'תמיד', כמו שנאמר (במדבר כח ו) 'עולת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה', והיינו משום שהיה קבוע תמיד בכל יום ויום.

כן הוא בעוונות שיש לקבוע זמן מה בכל יום ויום בקביעות ותמידות להתבונן על עוונותיו, ובזה יקיים הפסוק 'וחטאתי נגדי תמיד', ואין מן הצורך לחשוב כל היום כולו מעוונותיו.

חסידי טשורטקוב ומגדולי הסופרים וההוגים של היהדות החרדית בגאליציה של לפני מלחמת העולם הנוראה.

היה זה בעת שכיהן הגאון הנודע, רבי מאיר שפירא מלובלין וראש ישיבת חכמי לובלין, כרבה של סאנוק.

רבי מאיר שפירא, היה מחסידי טשורטקוב המובהקים, ובשבת בראשית שהיתה גם שבת מברכים חדש מרחשון, נסע להסתופף בצל מורו ורבו, הרבי הקדוש, רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע. כמנהג צדיקי בית רוז'ין, התפלל הרבי מטשורטקוב בחדר נפרד, סמוך לבית-המדרש. לאחר קריאת-התורה, נפתחה לפתע דלת חדרו של הרבי מטשורטקוב, דמותו הקדושה הופיעה בפתח והוא הכריז, באופן נדיר, כי הוא מכבד את רבה של סאנוק לעבור לפני התבה בברכת-החדש ובתפלת מוסף.

תפלתו של רבי מאיר שפירא לפני העמוד, המסה את לבבות המתפללים.

מטבעו, היה רבי מאיר שפירא בעל רגש מופלג שמילא את רבנימיותו ומדי פעם היה עולה על גדותיו ומבצבץ מנפשו המשתוקקת, וגם ב"עולם הנגינה" היה לו חלק לא מבוטל.

נגוניו המפרסמים מעוררים גם כיום את הלבבות, כמו הנגון המוכר על המלים 'להתודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ', או הנגון המתחנן של 'אם אמרתי מטה רגלי', הנגון 'בינה המקדש' בתוספת המלים באדיש "געוואלד געוואלד", ועוד הרבה ניגונים.

כאן, כשהרבי שלו צוה עליו לגשת לברכת החדש ומוסף, היתה התפלה שלו ממסת לבבות, וכולם חשו התרוממות גדולה.

אחרי התפלה, כשעברו להתברך מפי הרבי בשבתא טבא, נענה הרבי מטשורטקוב ואמר בהתפעלות "לא ידעתי שנוסף על כל המעלות שיש לרבי מאיר שפירא הוא מחונן כל כך גם בכח התפלה באופן כה נעלה", והזמין את רבי מאיר שפירא אליו לקידוש. הוסיף רבי צבי הירשהורן, וסיפר מה שהיה בקידוש בקדש פנימה.

בקדש פנימה ניצל רבי מאיר שפירא את ההזדמנות לשמוע השקפה ודעת תורה מהרבי, ואמר: האם אכל רצוי שאהפך לשליח-צבור קבוע? הרי אני נכד של הרב הקדוש רבי פינחס מקוריץ שידוע בכח התפלה העצום שהיה לו!

על כח התפלה של הצדיק הקדוש מקוריץ, סיפר פעם רבי מאיר שפירא, כי אחד מחסידי קוריץ שהתגורר בעירה זלוטשוב, נכנס אל המגיד הקדוש מזלוטשוב לפני נסיעתו קוריצה.

אמר לו המגיד: כשאתה מגיע לקוריץ, תמסור לרבי שלך דרישת שלום ממני, ותאמר לו שאני מתפלא שכבר זמן רב אינני שומע על תפלותיו בשער התפלות!...

כשמסר החסיד את הדברים לרבו, קרא רבי פנחס קוריצער ואמר: איך באמת יוכל לשמוע, והרי אני מעלה את תפלותי למקום שאפילו מלאכים ושרפים אינם משיגים אותם...

כשהחזיר אותו חסיד את תשובת הרבי למגיד מזלוטשוב, התלהב המגיד והתהלך בחדר הלון וחזור, נגש לארון הספרים והוציא את הספר "עשרה מאמרות" מרבי מנחם עזריה מפאנו, דפדף בו ואמר: "ויעמד פינחס ויפלל, שהעלים והסתיר תפלתו למעלה ממלאכים ושרפים!"

נחזור לענייננו, כשהרבי מטשורטקוב הפליא את התפלה של רבי מאיר שפירא, רצה רבי מאיר שפירא לדעת אם באמת זה היעוד שלו. אולי יהפך לשליח צבור בקביעות.

הרבי מטשורטקוב, הרצין, הרהר כמה דקות, ואחר כך נענה ואמר:

רבה של סאנוק! אספר לכם מעשה מהרבי רבי זושא מאניפולי!

תוך כדי נודויו של הרבי רבי זושא מעיר לעיר וממדינה למדינה, כדי לערוך 'גלות', הגיע לעיר זאלקובה, בה התקיימה ישיבתו המפורסמת של רבי יוזפא, מגדולי גאוני הדור ההוא.

נכנס רבי זושא להיכל הישיבה, ופגש ברבי יוזפא שמוסר שיעור לפני התלמידים בחריפות ועמקות גדולה בסוגיה של "רב וחזקה". התישב הרבי רבי זושא בצד והאזין לשיעור, מבלי לגרוע עין מרבי יוזפא.

כשהסתיים השיעור, נגש הרבי רבי זושא אל רבי יוזפא ואמר לו "ישר כח" על השעור המצוי, תוך שהוא מציין שהדברים נשאו חן בעיניו.

אמר לו רבי יוזפא לרבי רבי זושא: "אתה אמנם שמעת ממני שיעור, וכפי הנראה נהנית מהשיעור ולכן מצאתי חן בעיניך, אולם פלא גדול בעיני, מדוע אני חש אהבה עצומה אליך, והנך נושא חן בעיני על אף שזו הפעם הראשונה שאני רואה אותך, ואפילו את שמך איני יודע..."

"גם אני מתפלא על כך", אמר הרבי רבי זושא, "במה יכול אדם פשוט כמוני, אשר אינו יודע ללמוד, לשאת חן בעיני גאון כמוכם..."

"לא יתכן", אמר רבי יוזפא. "לא יתכן שאינכם יודעים ללמוד! מנשיאות החן שיש עליכם מוכרח להיות שאתם כלי מפואר, מלא בחכמה וקדושה".

נאלץ הרבי רבי זושא לחשוף לפחות מעט שבמעט, ואמר "לפחות להתפלל אני יודע..." נכנסו שניהם לחדר והמתיקו סוד ביניהם, ולא הניח רבי יוזפא לרבי רבי זושא, עד שלמד מפיו דברים נשגבים וטמירים בעבודת התפלה.

מרוב התפעלות, תפס רבי יוזפא את ראשו בשתי ידיו ואמר לרבי רבי זושא:

"הלא מוטב שאעזוב כעת את הישיבה הגדולה, ואלך אחריכם, כמו שהלך אלישע אחרי אליהו הנביא, הלואי שאזכה ללמוד מפיהם האיק להתפלל, לפחות תפלה אחת כמו שצריך, כראוי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא!"

השיב הרבי רבי זושא ואמר לרבי יוזפא: "בנחת, נחת, אל תמהרו להסיק מסקנות כאלו! הלא אמרו חז"ל (ברכות נח. א): "אין דעתם של הבריות דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה".

אין ספק שגם בעבודת ה' יש לכל נשמה עבודה אחרת, ואין נשמה שדומה לנשמה אחרת. וכפי היעוד והשליחות שנקבעו לאדם, כך הוא הכשרון שמעניקים לו משמים. אדם שיש לו כשרון מסוים, עליו לנצל זאת לעבודת ה'.

לפי הכשרונות הגאונים שלכם, סיים הרבי רבי זושא באזני רבי יוזפא. "אין ספק, כי היעוד שלכם הוא דוקא לעמוד בראש הישיבה ולהרביץ תורה, וגם הלב שלכם נמשך לכך כל הימים. אל תחפשו תכלית אחרת בתחומים אחרים..."

עד כאן ספר הרבי מטשורטקוב.

אמר רבי מאיר שפירא: "בסיפור הזה, השיב לי הרבי מטשורטקוב על השאלה שלי. הוא רמז לי, שזו היתה גם התשובה של הרבי רבי זושא לרבי יוזפא: אתה תמשיך לתפוס ישיבה ותגיד שעורים, ואני אמשיך להתפלל, כל אחד ותפקידו!"

כך אומר היה הרבי רבי זושא:

"אני חושש שישאלו אותי בבית דין של מעלה: 'זושא זושא, מדוע לא היית משה רבנו?...', אלא 'זושא זושא, מפני מה לא היית זושא...'"

לשמיעת השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

ספר ויהלום